

Üniversite Öğrencilerinin Kentsel Çevre Algısı Üzerine Bir Araştırma: İzmir Örneği

A Research on urban environment perception of undergraduate students: Case of Izmir

Arife Karadağ¹ *, Hatice Turut

Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Coğrafya Bölümü, İzmir

Öz: Coğrafyanın alt dallarından biri olan davranışsal coğrafya, insanın ilgi alanları, sosyo-kültürel altyapısı, eğitim, bilinçlenme düzeyi ve ilgi alanlarındaki farklılıklardan hareketle yaşadığı çevreyi nasıl farklı biçimlerde algıladığını ve bu farklı algılama süreçleri üzerinde etkili faktörlerin ne olduğunu inceler. Şüphesiz her insanın kendine özgü bir coğrafyası vardır ve bu coğrafya; insanların yaş, cinsiyet, deneyim, ihtiyaç ve istekleri doğrultusunda şekillenerek yorumlanır (Aliagaoglu, 2007; Bunting, Guelke 1979). Aynı nedenle, çevre ve insan arasındaki etkileşim de sürekli ve karşılıklı bir etkileşimdir. Sözü edilen etkileşim sırasında çevre, insana birtakım mesajlar gönderir ve bunların insanların zihinlerinde süzgeçten geçirilmesi “çevresel algı” olarak ifade edilir (Örer, 1993). Fiziki ve beşeri coğrafya unsurlarının insanların çevre algısı üzerinde etkili olması bu konuyu davranışsal coğrafyanın temel araştırma konuları arasına almıştır. Kentler, insan ve çevre arasındaki karşılıklı etkileşimin en yoğun ve aktif biçimde gözlenebildiği yerleşim birimleridir. Bu çerçevede davranışsal coğrafya yaklaşımıyla, insan-çevre ilişkilerinin nasıl algılandığı ve insanlar tarafından ne şekilde ifade edildiğine ilişkin çalışmalar için kentler son derece önemli ve öncelikli mekânlardır. Bu çalışmada Ege Üniversitesi öğrencilerinin yaşadıkları kent olan ve kent geleneğini geçmişten bu yana sürdüren İzmir’le ilgili çevresel algıları ve buna kaynaklık eden nedenleri incelenmiştir. Konuyla ilgili alan araştırmasında örneklem olarak kent yaşamıyla daha fazla iç içe olan bölümleri ile dikkat çeken Edebiyat Fakültesi öğrencileri seçilmiştir. Öğrencilere İzmir’in kentsel çevre algısını belirlemeye yönelik sorular yöneltilmiş ve yaşadıkları kente ilişkin memnuniyet dereceleri, kentin beğendikleri ya da rahatsız oldukları yönleri konusunda görüşleri alınmaya çalışılmıştır. Ayrıca katılımcılardan İzmir’le ilgili çağrışımları yazmaları ve bunları sembollerle zihin haritalarına yansıtılmaları istenmiştir. Elde edilen bilgiler istatistiksel yöntemlerle sayısallaştırılarak tablo ve grafiklere aktarılmış, ek olarak çağrışım burcu analizleri yapılmıştır. Buradan hareketle Edebiyat Fakültesi öğrencilerinin eğitim, kültürel geçmiş ve ilgi alanlarına bağlı olarak, İzmir kentini algılamaları konusunda ortaya çıkan farklılık, karşılaştırmalı bir şekilde ortaya konmaya çalışılmıştır.

Anahtar sözcükler: Coğrafi çevre, davranışsal coğrafya, zihinsel harita, kentsel çevre algısı, Ege Üniversitesi

Abstract: Behavioral geography, one of the sub-branches of geography, examines how differently people perceive the environment where they live and what the factors that are influential on these different perception processes are, considering the variations in people’s areas of interest, socio-cultural background, education, and level of consciousness. Actually, every person has his/her unique geography, and this geography is interpreted by being shaped in line with people’s age, gender, experience, needs, and wishes (Aliagaoglu, 2007; Bunting, Guelke, 1979). So, there is a permanent and mutual interaction between the environment and human beings. During the interaction concerned, the environment sends several messages to the people and people’s evaluating and straining them is expressed as perception (Örer, 1993). The fact that elements of physical and

¹ İletişim Yazarı : A. Karadağ, e-posta: arife.karadag@ege.edu.tr

human geography are effective on people's perception of the environment has made it inevitable that the issue of "perception of the environment" be included in the behavioral geography. Cities are settlement units where the mutual interaction between human beings and the environment can be observed in the most considerable and active way. Within this framework, how human being-environment relationships are perceived and expressed by people constitutes the basic research subject in the subbranch of behavioral geography. In this study, the environmental perceptions, by the students at Ege University, of Izmir that is the city where students at Ege University live and that has maintained the urban tradition since the past and the reasons for this were examined. For the field research on the matter, the students in the Faculty of Letters that attracted the attentions with its departments that were nested more with urban life were selected as the sample. The students were asked questions to determine their perception of the urban environment in Izmir, and it was intended to obtain their opinions about their degrees of satisfaction with the city they lived in and the aspects of the city that they liked or felt uncomfortable with. Furthermore, the participants were asked to write the connotations of Izmir and to reflect them on their mental maps with symbols. The obtained information was turned into figures by means of statistical methods and transferred into tables and graphs. In addition, connotations were made. Considering this, depending on the education, cultural background and areas of interest of the students in the Faculty of Letters, it was intended to make a comparative evaluation of the variation in their perception of the city of Izmir.

Key words: Geographical environment, behavioral geography, mental map, urban environment perception, Ege University.

1.Giriş

Coğrafi çevre, çeşitli doğal, beşeri, ekonomik ve kültürel unsurların iç içe geçtiği ve bu faktörlerin birbiri ile sürekli etkileşim halinde olduğu bir ilişkiler bütünüdür. Bu coğrafi çevrede yaşayan insan da bulunduğu ortamı birlikte yaşadığı diğer insanlardan çoğu zaman farklı şekilde algılar ve yorumlar. Coğrafyanın alt dallarından biri olan davranışsal coğrafya insanın ilgi alanları, sosyo-kültürel altyapısı, eğitim, bilinçlenme düzeyi ve ilgi alanlarındaki farklılıklardan hareketle yaşadığı çevreyi nasıl farklı biçimlerde algıladığını ve bu farklı algılama süreçleri üzerinde etkili faktörlerin ne olduğunu inceler. Gerçekten de her insanın kendine özgü bir coğrafyası vardır ve bu coğrafya; insanların yaş, cinsiyet, deneyim, ihtiyaç ve istekleri doğrultusunda şekillenerek yorumlanır (Aliğaoğlu, 2007; Bunting, Guelke 1979).

Coğrafya öteden beri, insan ve mekân ilişkilerini değerlendirmede çoklu bir bakış açısına sahiptir. Çevresel algı ve davranışsal coğrafya da şüphesiz bu bakış açılarından biridir. Çevrenin insan tarafından nasıl algılandığı ve bu algıların insanın çevresel davranışlarını nasıl etkilediği gibi konular davranışsal coğrafyanın temelini oluşturur. Özetle davranışsal coğrafya, insanların farklı özelliklere sahip çevre birimlerini nasıl algıladıklarını, hangi sembollerle tanımladıklarını, bu tanımları ne tür şekillerle ifade ettiklerini ve bu çevrelere verdikleri tepkileri ele alan bir yaklaşımdır. Bu nedenle insan davranışlarının temelinde yaşadığı çevrenin doğal ve karşılıklı bir etkisi varsa, insan-çevre ilişkileri konusuna odaklanmış bir bilim olan coğrafya için de "çevresel algı" şüphesiz ki temel araştırma konusudur (Özgüç, Tümertekin 2000).

Davranışsal coğrafya içinde mekânsal algının ölçülmesi ile ilgili çalışmaların geçmişi 1970'lere dayanmaktadır. Bu çalışmalar sırasında "çevresel algı" kavramından hareketle dış/gerçek dünya ile bunların zihnimizde oluşturduğu resimler ayırt edilmeye çalışılmıştır. Buna göre, dış dünya gerçek/somut unsurların bulunduğu bir yer iken, zihnimizdeki resimler, ön kavramalara ya da tahminlere dayandırılmış ve zihnimizdeki bu resimler, coğrafyacılar tarafından "zihinsel harita" olarak adlandırılmıştır (Lynch 2011, Özgüç-Tümertekin 2004). Dış/gerçek dünya ile temas edildiği anda, kalem kâğıt kullanılmadan zihinde oluşturulan bu haritalar, her insanın zihninde farklı bir dünya algısının olduğunu göstermektedir.

İnsanların çevresel algılarının oluşumunda kentlerin ve yerleştikleri çevrenin doğal ve beşeri çevreye ilişkin tüm bileşenlerinin etkili olduğunu vurgulayan Lynch (1960)'in kentsel çevre algısı konusundaki çalışması bu alandaki ilklerdendir. Çalışmada Lynch; Boston, Jersey City ve Los Angeles'ta yaşayanların, çevredeki görsel enformasyonları nasıl algıladıkları üzerine yoğunlaşmıştır.

Araştırma sırasında yaş, cinsiyet, sosyo-ekonomik düzey açısından farklılaşan bireylerle görüşmeler yapılarak onlardan yaşadıkları kentin haritalarını çizmeleri istenmiştir. Tüm bu bilgilerden hareketle, öğrencilerin İzmir temalı kentsel imaj öğeleri açıklanmaya çalışılmıştır. Çalışmanın sonuç bölümünde ise, yaşamını aynı mekânda sürdüren insanların bile bu mekânı nasıl farklı biçimlerde algılayabildikleri ve bu algılama süreçlerinde etkili olan faktörler ele alınmıştır.

Zihinsel haritalama yönteminden yararlanarak insanların farklı çevresel algılarının ölçülmesi yönündeki çalışmalar, özellikle 1980'lerden sonra artış göstermiştir. Sözgelimi, 1985–1987 yılları arasında International Geography Union (IGU) ve National Geographic Society (NGS)'nin desteğiyle, “*Dünyanın Bölgesel Görünüşü*” adıyla, dünyanın zihin haritalarıyla ilgili, uluslararası boyutta benzer bir çalışma gerçekleştirilmiştir. Çalışmada insanların dünya algıları ve zihinlerinde bunu nasıl sembolleştirdikleri tespit edilmeye çalışılmıştır (Saarinen, 1988).

Ülkemizde davranışsal coğrafya alanında çevresel algı ile ilgili olarak gerçekleştirilen ilk uygulamalı çalışmalardan biri Tunçel'in (2002) “*Türk Öğrencilerin Zihin Haritalarında İslam Ülkeleri*” başlıklı çalışmasıdır. Çalışmada öğrencilerin İslam Dünyasını mekânsal, sosyo-kültürel ve siyasal boyutları ile nasıl algıladıkları ve algıları üzerinde hangi faktörlerin etkili olduğu üzerinde durulmuştur. 2007 yılında Aliagaoglu tarafından yapılan “*Davranışsal Coğrafyaya Bir Örnek: Öğrenci Merkezli Balıkesir Şehir İmajı*” adlı çalışmada ise, öğrencilerin şehri çevre, kültür, imaj bağlamında nasıl algıladıkları, bu algının zamana bağlı değişiminin yanısıra kentsel alan kullanımı konusundaki algıları irdelenmiştir. Davranışsal coğrafya çerçevesinde yapılan bir diğer çalışma da 2009 yılında Südaş ve Göregenli tarafından hazırlanan “*Türkiye'nin Modernleşme Macerasında Üniversite Öğrencilerinin Avrupa Temsilleri*” konulu çalışmadır. Bu çalışmada coğrafya ve çevre psikolojisi alanlarının farklı yaklaşımlarından hareketle, hem coğrafi bir mekân ve hem de sosyo-kültürel bir bölge sıfatı ile Avrupa'nın üniversite öğrencileri arasında nasıl farklı temsillere sahip olduğu incelenmiştir. Aynı zamanda, atıf ve çağrışımlar yoluyla öğrencilerin Avrupa ve Avrupa Birliği'ne giriş sürecine ilişkin zihinsel algı ve temsilleri anlaşılmasına ve değerlendirilmeye çalışılmıştır.

Konuya ilişkin olarak, üniversitelerin şehircilik bölümlerince yapılan çok sayıda yayın ve alan araştırmasının varlığı bilinmektedir. Bunlardan “*Yerleşmelerde imaj analizi konusunda bir yöntem: Kastamonu örneği*” başlığı ile yayınlanan (Erkan-Yenen, 2010) bir diğer çalışmada ise, temelde herhangi bir yerleşmenin yerleşenleri tarafından nasıl algılandığının araştırılmasına ilişkin bir yöntem denemesi örneklendirilmiştir. Çalışmada, kente ait topografya, ölçek, kentsel doku gibi kente ilişkin bilgilerin gerçek bulguları ile algılanan biçimleri arasındaki farklar açıklanmaya çalışılmış ve Kastamonu örneği üzerinden yöntem denemesi yapılmıştır. Söz konusu çalışma, izlenilen yöntem, uygulanan anket formu ve kullanılan teknikler açısından çalışmamızla benzerlikler göstermekle birlikte, çalışmada kentin, kent sakinleri tarafından nasıl farklı biçimlerde algılandığı ve etkili faktörlerin ne olduğundan öte, sadece kente ilişkin algının gerçek kentsel bilgilerle hatta doğrudan mevcut kent planı ile arasındaki fark konu edilmiştir. Bu yönüyle salt plancı gözüyle bir kentsel imaj tanımlaması olup insan ve mekân arasındaki karşılıklı ilişkiye odaklanan ve davranışsal coğrafya faktörleri ile birlikte kentsel çevrenin nasıl farklı biçimlerde algılanabileceği sorularına yanıt arayan coğrafi yaklaşımdan ayrılmaktadır.

Davranışsal coğrafya yaklaşımı ile hazırlanan bu çalışmamıza gelince, temelde İzmir ve Ege Bölgesi'nin ilk üniversitesi olan Ege Üniversitesi öğrencilerinin İzmir konulu kentsel çevre algısının ölçülmesi ve bunun üzerinde etkili olan faktörlerin açıklanması öncelikli amaç olarak belirlenmiştir. İzmir konulu kentsel çevre algısını belirlemek üzere, öncelikle bir anket bilgi formu düzenlenmiş ve bu soru formunda öğrencilere İzmir'e ilişkin çevresel algıları, kent yaşamına ilişkin olumlu-olumsuz görüşlerini öğrenmek üzere sorular yöneltilmiştir. Böylece, öğrencilerin zihinlerinde İzmir ifadesi ile çağrışım yapan kavramlar, kentsel çevre algısının yanı sıra üniversite öğrencilerinin kenti sahiplenme dereceleri, kentsel yaşamda ne kadar aktif oldukları, kentle ilgili beklenti ve kaygıları belirlenerek, öğrencilerin farklılaşan İzmir kent kimliği algısı açıklanmaya çalışılmıştır. Çalışmanın bir sonraki aşamasında da “*İzmir dendiğinde zihinlerinde oluşan fotoğrafı*” kendilerine özgü sembollerle kâğıda

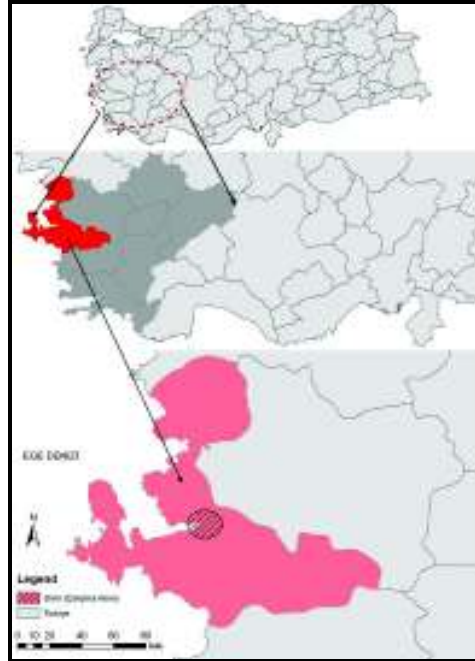
aktarmaları istenmiştir. Böylece gerek sorulara verilen yanıtların istatistikî değerlendirmeleri gerekse zihin haritalarında öne çıkan sembollerin yorumlanması sonucu, hepsi için ortak yaşam alanları olan İzmir'in üniversite öğrencileri tarafından nasıl farklı şekillerde algılandığı, bu farklı algılama biçimleri üzerinde etkili olan faktörlerin fakültenin farklı bölümlerindeki öğrencileri arasında nasıl değişkenlik gösterdiği karşılaştırmalı olarak değerlendirilmeye çalışılmıştır.

Çalışmamızın örneklem grubu, İzmir'in en köklü yüksek öğretim kurumu olmasının yanısıra kent yaşamı adına önemli bir kimlik ögesi oluşturan Ege Üniversitesi öğrencileri arasından seçilmiştir. Sözkonusu öğrenci grubu, diğer fakültelere göre çalışma konuları ve programları açısından kent yaşamı içinde katılımcı bir rol üstlenen Edebiyat Fakültesinin farklı bölümlerinde (Arkeoloji, Coğrafya, Felsefe, Sanat Tarihi, Sosyoloji, Psikoloji, Tarih vb.) eğitim gören 100 öğrenciden oluşmaktadır. Anketler fakültenin 10 ayrı bölümünde 10'ar öğrenciye uygulanmıştır. Çalışmanın ilerleyen bölümlerinde, bu öğrencilerle yapılan görüşmelerden elde edilen bilgiler doğrultusunda İzmir temalı kentsel çevre algısı açıklanmaya çalışılacaktır.

2. İzmir'in Kentsel Gelişim Süreci ve Kent Kimliğine İlişkin Değerlendirmeler

Gelişim politikaları endüstrileşmeye dayandırılan dünyamızda kentsel nüfus oranı her geçen gün artmaktadır. Nitekim 1950'lerde dünya nüfusunun sadece % 17'si kentlerde yaşarken, 1990'larda bu oran % 50'lere yükselmiştir. Kentsel nüfus oranındaki bu artışın 2020'lerde % 80'lere ulaşması beklenmektedir. Gelişen dünyadaki kentleşme trendi ülkemizde de benzer bir süreç izlemektedir. Ülkemizde 1950'lerden sonra sanayinin ülkenin belli bölgelerinde kümelenmesine paralel olarak, kentli nüfus yapay bir şekilde artmıştır. Kırsal alanlarda yaygınlaşan makineleşmeye bağlı olarak artan işsizlik, kırsal nüfusun büyük kentlere doğru göçünü hızlandırmış ve artan kentli nüfus ilk defa 1985'te kır nüfusunun önüne geçmiştir (TÜİK, 2010). Ülke genelinde yaşanan bu değişim, her kentte farklı nedenlerle ve farklı hızlarda gerçekleşmişse de, 1970'lerden itibaren tüm kentlerimizde kentli nüfus ciddi bir artış eğilimine girmiştir.

Kentsel çevre algısı konulu çalışmamızın ana temasını temsil eden İzmir, 8500 yıldır yerleşmiş kent geleneği ile her dönemde var olmayı başarmış bir Ege kıyı kentidir (Şekil 1).

Şekil 1. Çalışma alanının konumu

Kuruluşundan bu yana birçok uygarlığa ev sahipliği yapmış olan kent, bu özelliğini kent kültürüne çeşitlilik/zenginlik olarak aktarabilmiş ender kentlerdendir. Örneğin İzmir'in çağdaşı olan Efes ve Milet kentleri, antik çağda İzmir'e oranla daha üstün niteliklere sahip olmalarına karşın, zamanla kuruldukları coğrafi çevrenin sunduğu avantajların ortadan kalkması ile birlikte, bu önemlerini hızla kaybederek bugün sadece birer antik kent olarak hatırlanmaktadır. Ancak İzmir, zaman zaman sönük dönemler yaşamışsa da, coğrafi konumunun sağladığı avantajları ekonomik ve kültürel zenginlikleri ile birleştirerek, kent ve kentli kimliğini günümüze kadar devam ettirebilmiş özel bir yerleşmedir (Karadağ, 2000).

Kent bugün, Batı Anadolu'nun Avrupa'ya açılan bir kapısı, kent kültürü ve bir kent olarak demokrasi anlayışıyla Türkiye'nin Avrupa'ya dönük yüzünü temsil eden, ekonomik fonksiyonları itibarıyla kent kimliğini ticaretle bütünleştirmiş modern bir liman kentidir. İzmir aynı zamanda, 1950 yılı sonrasında kentlere yönelen hızlı ve kontrolsüz göçlerden fazlasıyla payını almış ve bugün çarpık kentsel yapılaşmadan, geniş gecekondu alanlarına, altyapı yetersizliklerinden, artan kentsel entegrasyon sorunlarına kadar pek çok sorunu bir arada yaşayan bir metropoldür.

Bir metropol olarak İzmir, Cumhuriyetin ilanına kadar Türk nüfusunun yanısıra yoğun bir Avrupalı nüfusunu da kent yaşamına katmış ve bu durum kentin hem zengin bir kültürel altyapıya hem de Avrupalı bir kimliğe sahip olmasına zemin hazırlamıştır. Cumhuriyetin ilanı ile birlikte, ülke bütününde olduğu gibi, İzmir kenti de, geleneksel kent dokusu üzerinde bir yeniden yapılanma sürecine girmiştir. 1950'ye kadar kentleşme modeli olarak daha durağan bir kent formu göstermişse de, bu tarihten sonra sanayileşmeye bağlı kent modelinin bir örneği olarak, kırsal alanlardan yoğun biçimde göç almış ve planlamaların çok üzerinde kontrolsüz bir kentsel büyüme deneyimi yaşamıştır. Nitekim İzmir'de 1950 yılında toplam nüfusun % 46,7'si kent merkezinde yaşarken, bu oran 1970'te % 52,7'ye, 1985'te % 78,5'e yükselmiştir. Bugün ise nüfusu 3,7 milyona ulaşan İzmir'de, toplam nüfusun % 90,9'u kent merkezinde yaşamaktadır (Karadağ 2000; TÜİK 2010).

Özetle; İzmir'in kentsel gelişim sürecinde, özellikle kuruluşundan bu yana farklı kültürlerle ev sahipliği yapmış olması, bunun sağladığı kültürel çeşitlilik ve uzun bir geçmişe dayanan yerleşik kent geleneği etkili olmuştur. Cumhuriyetin kuruluşundan itibaren özellikle ticaret ve sanayi kimliğiyle dikkat çeken kentin nüfusu 1950'lerden artan bir ivme kazanmıştır. İzmir'in kentsel nüfusu, kentin 1985 yılında büyükşehir yasası ile birlikte anakent statüsüne kavuşması ile daha da büyümüştür. 2000'li yıllarda, kentsel nüfus miktarının istikrarlı artışı devam etmiş ve 2009 sayımları ile kent nüfusu 3 525 202'ye yükselmiştir (TÜİK 2010). Şüphesiz kentsel nüfus oranı % 90'ı aşan, farklı ekonomik, sosyal ve kültürel seviyelere sahip insanların bir arada yaşadığı bir metropol olan İzmir'de, kent sakinleri arasında kentsel çevre algısının da, nedenlerinin de aynı oranda değişkenlik göstereceği açıktır.

3. Üniversite Öğrencilerinin İzmir Kentsel Çevre Algısı Üzerine Değerlendirmeler

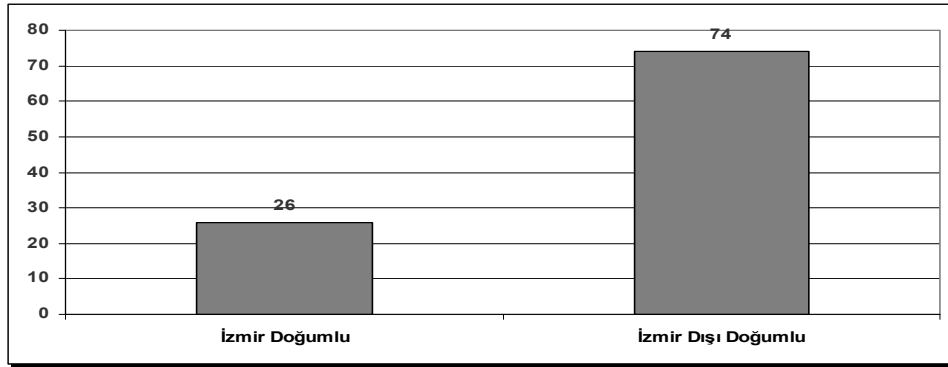
Kentsel çevre algısına ilişkin yapılan bu çalışmada, kent kimliği ve kentsel fonksiyonları açısından Türkiye'nin önemli metropollerinden biri olan İzmir'in, aynı kentte eğitimlerine devam eden üniversite öğrencileri tarafından nasıl algılandığı ve bu algının mekânsal, sosyo-kültürel ve siyasal boyutlarda nasıl ifade edildiği araştırılmıştır.

Daha önce de ifade edildiği gibi, bu çalışma çerçevesinde, Ege Üniversitesi öğrencileri arasında İzmir temalı kentsel çevre algısının nasıl farklılaştığını, bu farklılıklarda etkili olan faktörlerin ne olduğunu tespit için, Edebiyat Fakültesinin farklı bölümlerinde okuyan 100 öğrenci ile görüşmelerde bulunulmuştur. Görüşmeler sırasında örneklem gruba, üç aşamalı bir anket formu uygulanmıştır. Anketin ilk bölümünde katılımcıların demografik yapı ve göç hareketlerini ortaya koyan sorular yöneltilirken, ikinci bölümde "İzmir" dendiğinde kendilerinde ilk çağrışım yapan kavramların neler olduğu ve kente ilişkin olumlu-olumsuz görüşleri sorulmuştur. Anketin son bölümünde ise, öğrencilere boş bir sayfaya den ise zihinsel haritalama yönteminden yararlanarak "İzmir" denildiğinde zihinlerinde oluşan fotoğrafı kendilerine özgü sembollerle resmetmeleri

istenmiştir. Anketten elde edilen bilgiler önce SPSS 17 istatistik programı yardımıyla kodlanarak sayısal bilgilere dönüştürülmüş ve ardından önce tüm soruların frekans analizi ardından seçilen sorular arasında çaprazlamalar yapılmış, analiz sonuçları tablo, grafik ve çağrışım burçlarına aktarılarak yorumlanmıştır. Ek olarak, öğrencilerin hazırladıkları İzmir temalı zihinsel haritalar ayrı ayrı incelenmiş ve değerlendirilmiştir.

3.1. Kentsel aidiyet, kent kimliği ve hemşerilik ilişkisi

İnsanların yaşamış oldukları kenti nasıl algıladıklarını yani zihinlerindeki kent algısını ve bunun kentle nasıl bütünleştiğini tespit etmek için gerçekleştirilen bu çalışmada, örnekleme dâhil 52 si kadın, 48 i erkek toplam 100 Edebiyat Fakültesi öğrenci ile görüşülmüştür. Ankete katılanların tamamı 18–27 yaş arasında olup, bunlar arasında % 26'sı İzmir doğumlu iken % 74 gibi ağırlıklı bir grup İzmir dışı doğumluları temsil etmektedir (Şekil 2). Diğer bir ifade ile ankete katılan her dört öğrenciden üçü İzmir dışı doğumlu olup kente eğitim amacıyla gelmiştir. Bu durum İzmir'in sosyo-ekonomik gelişmişlik seviyesi yanında eğitim alanında da yakın çevresi için bir cazibe merkezi olduğu bilgisini doğrulamaktadır. İzmir dışı doğumluların %20 lik bölümünü Manisa, Denizli, Aydın, Uşak gibi yine Ege Bölgesi illerinden gelenler oluşturmaktadır. İzmir'e olan mekânsal uzaklığına rağmen Doğu Anadolu bölgesinde doğanlarda öğrencilerin oranı da (%13) azımsanmayacak düzeydedir. Dahası bu oranın neredeyse tamamını Ağrı, Ardahan ve Kars gibi ülkemizin en doğusunda kalan sınır illerinde doğanlar oluşturmaktadır. Bunu Marmara, Güneydoğu Anadolu, Karadeniz ve İç Anadolu bölgesinin illerinden doğanlar izlemektedir.

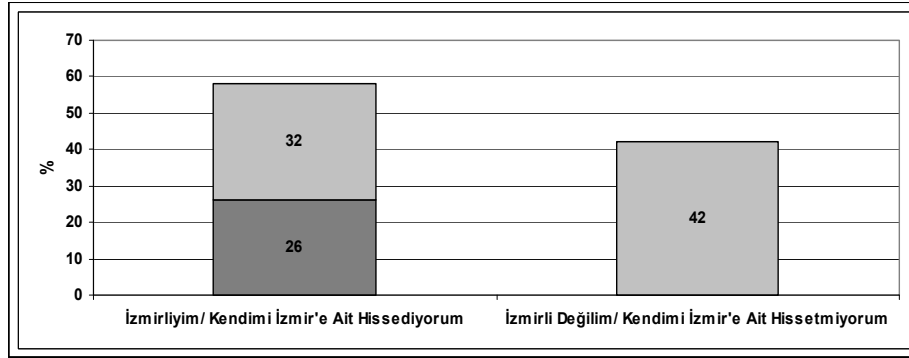
Şekil 2. Ankete katılan öğrencilerin doğum yeri (%)

Kente eğitim amacıyla göç eden bu öğrencilerin hemşerilik profili incelendiğinde, % 76'sının beş yıldan daha az bir süredir İzmir'de yaşadıkları anlaşılmaktadır. Şüphesiz bu durum örneklem grubun Edebiyat Fakültesinde dört yıllık lisans eğitim programlarına devam eden öğrenciler olmasıyla ilgilidir. Ankete katılan öğrencilerin % 50'sinin ailesiyle birlikte yaşıyor olması dikkat çekicidir. Oysa daha önce de belirtildiği gibi katılımcıların sadece %26'sı İzmir doğumludur. Bu durum, eğitimleri için İzmir'e gelen öğrencilerin büyük bir kısmının kente aileleri ile birlikte göç ettiklerini göstermektedir. Şüphesiz bunda İzmir kentinin elverişli iklim koşullarının yaşamsal konfora olumlu katkılarının, İzmir'in bir ticaret-sanayi-eğitim-kültür metropolü olarak sunduğu avantajların payı büyüktür.

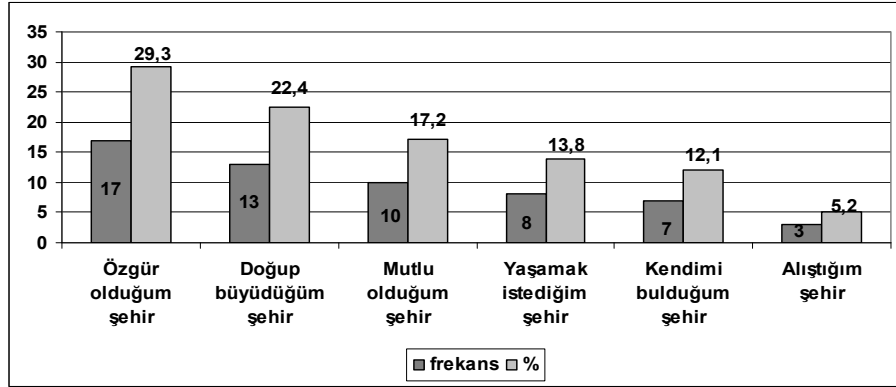
Edebiyat Fakültesi öğrencilerinin halen yaşadıkları kent İzmir'e duydukları aidiyet durumunu belirlemek için "kendinizi nereli hissediyorsunuz, neden?" şeklinde yöneltilen soruyu % 58'lik bir grup net biçimde "kendimi İzmirli hissediyorum" şeklinde yanıtlamıştır. Öğrenciler arasında İzmir doğumlu olanların sadece % 26'lık paya sahip oluşu hatırlanacak olursa, bu yanıtın önemi daha iyi anlaşılacaktır. Diğer bir ifade ile "kendini İzmirli hissetmek" konusunda, İzmir doğumlu % 26'lık gruba İzmir doğumlu olmayan % 32'lik bir grup da eklenmiş ve kendileri "İzmirli" olarak

tanımlayanların oranı % 58'e yükselmiştir. Kendini bu kente ait/İzmir'in bir parçası olarak hissetmeyenlerin oranı ise % 42'dir (Şekil 3).

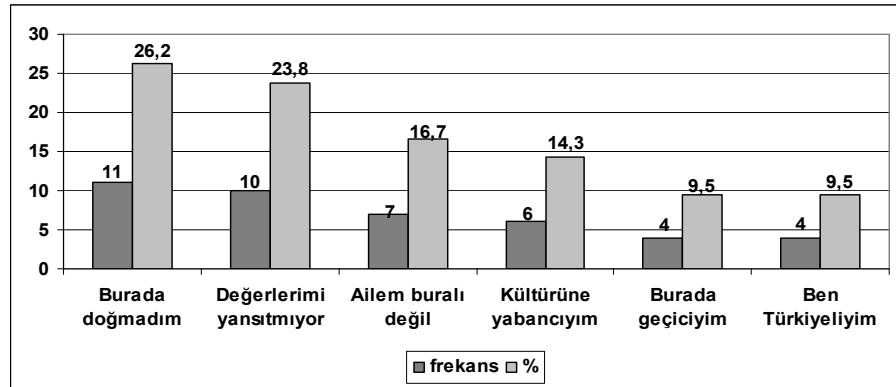
Kendilerini İzmirli hissedenler, böyle hissetmelerine gerekçe olarak, doğum yerlerinin burası olmasının (% 22,4) yanında kentin kendilerine özgür bir yaşam sunmasını (% 28,3), kendilerini bu kentte daha rahat ve mutlu hissetmelerini (% 17,2) göstermektedirler (Şekil 4). Kendini İzmirli hissetmeyen % 42'lik bölümün temel gerekçeleri "doğum yerlerinin İzmir olmaması" (% 26,2), "İzmir'in kendi değerlerini yansıtmaması" (% 23,8) ve "kültürüne yabancı olması" (% 14,3) şeklinde ifade edilmiştir (Şekil 5).

Şekil 3. Kendinizi nereli hissediyorsunuz?

Şekil 4. Kendinizi neden "İzmirli" hissediyorsunuz?

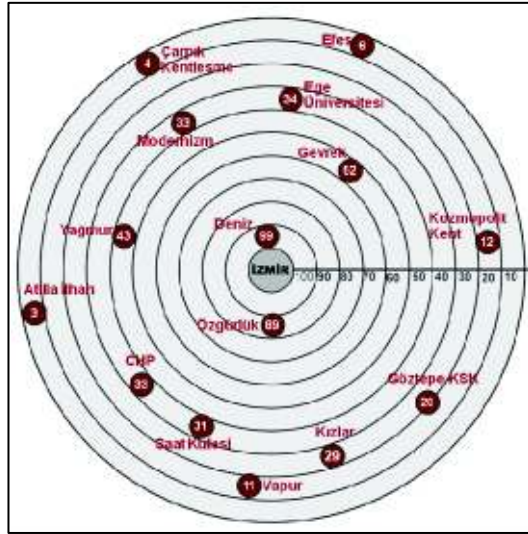
Şekil 5. Kendinizi "İzmirli gibi hissetmeme" nedeniniz?

Sonuç olarak, kentin sosyo-ekonomik ve kültürel yaşam kalitesi açısından sakinlerine sunduğu avantajlar nedeniyle, İzmir dışı doğumluların da neredeyse yarısı kendini “İzmirli” gibi hissetmeye başlamıştır. Bu grup içinde “İzmir” tanımıyla özdeşleşen ‘Özgürlük ve rahatlık’ gibi gerekçelerin birinci sırada yer alması kentin özellikle genç/ üniversiteli nüfus için ne derece çekici olduğunu da ortaya koymaktadır. Buradan hareketle, üniversite gençliğinin İzmir’de kent yaşamına hayli kolay uyum sağladığı ve böylece kentsel aidiyet duygularının İzmir lehine geliştiği söylenebilir.

3.2. İzmir’e ilişkin kentsel çevre algısı

Her çevre, kendini tanımlayan ve kendisini diğerlerinden ayıran bir karaktere sahiptir. Bu karakter bazen doğal, coğrafi bir unsur olabildiği gibi bazen sosyo-kültürel yaşamın yarattığı bir özellik de olabilir. Bu karakterler kent sakinleri tarafından da benimsendiğinde, artık kentin ayrılmaz bir parçası olur ve böylece kentin sakinleri tarafından algısal kimliğini oluşturur.

Çevrenin en önemli elemanı olan insan da, kendi ilgi, ihtiyaç ve önceliklerine göre kenti birbirinden farklı şekillerde tanımlayabilir ya da kente çeşitli anlamlar yükleyebilir. Çalışmanın bu bölümünde, İzmir’de yaşayan üniversite öğrencileri için “İzmir”in bir çevresel mekân olarak ne anlama yüklendiği ve onlar için ne ifade ettiğini öğrenmek üzere, bu kez “İzmir’i nasıl tanımlarsınız, İzmir dendiğinde aklınıza gelen ilk beş sözcük nedir?” denmiş, alınan yanıtlar tekrarlanma sıklıklarına göre sınıflandırılmış ve çağrışım burçlarına aktararak yorumlanmıştır (Şekil 6). Ankete katılan öğrenci grubunun verdiği yanıtların bölümler arasında nasıl farklılaştığı da ayrıca değerlendirilmiştir. Sözüedilen çağrışım burçlarında, “İzmir” dendiğinde öğrencilerin akla gelen ilk beş sözcük sıralamasında, en sık tekrarlanan yanıtlar çağrışım burcunun merkezine, en az ifade edilen kavramlar ise kademeli olarak dairenin dışına yerleştirilmiştir. Böylelikle ankete dâhil tüm öğrencilerin “İzmir” ile yan yana getirdikleri tanımlar/kavramlar/semboller tek bir çağrışım burcuna toplanarak birlikte yorumlanmıştır (Şekil 6). Bölümler arası karşılaştırmalı çağrışım burcu da ayrıca yorumlanmıştır.

Şekil 6. “İzmir” denildiğinde aklınıza gelen ilk beş sözcük nedir?
(Bütün örnekleme 3- 99 kez tekrarlanan ifadeler/ tanımlar kullanılmıştır)

“İzmir” için tüm bölüm öğrencileri arasında bazı ortak tanımlamalar dikkat çekicidir. Örneğin, anketle ulaşılan 100 öğrencinin 99’u “İzmir” kentini “deniz” kavramı ile yan yana getirerek İzmir’in tarih boyunca kentsel fonksiyonları açısından gözde olmasını sağlayan liman kent özelliği vurgulanmıştır (Karadağ, Turut, Mirioğlu 2012, Çizelge 1). Kentsel çevre algısı açısından, kentin

fiziki coğrafya özelliklerine yoğunlaşan tanım grubunun da başını çeken “deniz” yanıtı, şairin “İzmir: denizi kız, kızları deniz kokan şehir” deyişini de haklı çıkarır sıklıktadır. Bölümler arası karşılaştırmalı çağrışım burcuna göre bu yanıtı en yaygın biçimde ifade eden grup da “coğrafya bölümü” öğrencileridir. Katılımcıların yapmış oldukları tanımlarda yine en sık rastlanan bir diğer ifade de “özgürlük”tür. Bölümler arasında en fazla Psikoloji Bölümü öğrencileri tarafından tekrarlanmış olan bu kavram tüm öğrenciler tarafından 89 kez tekrarlanarak “İzmir” adıyla yan yana hatırlanan ikinci önemli kavram olmuştur (Şekil 6, Şekil 11, 14).

En sık tekrarlanan bir diğer İzmir sembolü de, öğrenciler tarafından 52 kez tekrarlanarak “gevrek” ifadesi olmuştur (Şekil 14). Bu tanımlamadan hareketle kentin, sakinlerini kendi yaşam alışkanlıklarına kısa sürede dâhil ettiğini düşünmek zor olmasa gerektir. Çünkü Türkiye’nin hemen her yerinde “simit” olarak adlandırılan kavram, sadece İzmirliiler arasında “gevrek” olarak isimlendirilir. Bazı anketlerde İzmir için, kentteki doğal çevrenin en çekici unsuru olan “deniz” birçok ankette “gevrek-çay-deniz” şeklinde bir üçleme ile yerini almış ve İzmirliilerin günlük yaşam alışkanlıklarının karşılığı olarak kullanılmıştır. Öğrenciler arasında İzmir adıyla en sık hatırlanan/çağrışım yapan diğer ifadeler ise, “Ege Üniversitesi, yağmur, CHP, modernizm, saat kulesi, kızlar, Göztepe ve KSK (Karşıyaka Spor Kulübü) ve kozmopolit kent” şeklinde sıralanmaktadır (Şekil 6, Çizelge 1).

Çizelge 1. “İzmir” denildiğinde akla gelen ilk beş sözcük ve bölümlere dağılımı

Kavramlar	Coğrafya	Sosyoloji	Psikoloji	Felsefe	Tarih	Sanat Tarihi	İngiliz Dili Edb.	Alman Dili Edb.	Türk Dili Edb.	Arkeoloji	TOPLAM
1. Deniz	15	10	13	8	13	10	5	6	10	9	99
2. Özgürlük	12	9	19	-	8	9	6	10	7	8	89
3. Gevrek	8	2	12	4	3	5	11	6	1	-	52
4. Yağmur	9	3	3	6	4	4	4	3	4	3	43
5. Ege Üniversitesi	2	1	2	3	5	7	3	1	4	6	34
6. CHP	4	9	3	4	-	-	6	1	-	6	33
7. Modernizm	-	-	-	4	9	2	4	4	7	3	33
8. Saat Kulesi	3	3	1	4	2	6	4	2	1	5	31
9. Kızlar	5	2	4	3	6	1	3	2	2	1	29
10. Göztepe-KSK	9	3	1	-	1	5	-	1	3	-	20
11. Kozmopolit Yapı	-	-	-	-	-	-	-	-	-	12	12
12. Çarpık kentleşme	1	1	-	-	-	1	-	-	-	1	4

(Bütün örneklemede sadece 4- 99 kez tekrarlanan ifadeler/ tanımlar çizelgeye aktarılmıştır)

Sonuç olarak, ankete katılan öğrenciler için “İzmir” ile birlikte çağrışım yapan sözcükler arasında “deniz”, “gevrek” “yağmur”, “vapur”, “saat kulesi”, “kızları” gibi İzmirliiler arasında daha günlük kent yaşamı ile özdeşleşen kavramların yanısıra kentin sosyo-kültürel ve siyasal duruşuna atıf veren “özgürlük”, “modernizm” ve “CHP” sözcükleri ile öğrencisi oldukları “Ege Üniversitesi” en sık tekrarlananlar olmuştur (Çizelge 1, Şekil 15). Bütün içinde, diğerlerine göre daha az tekrarlanan “kozmpolit kent”, “çarpık kentleşme” kavramlarının da sadece coğrafya, arkeoloji ve sanat tarihi bölümü öğrencilerince hatırlanması da anlamlıdır.

3.3. Zihinsel Haritalarının Yorumu

İnsan davranışlarının temelinde, yaşadığı çevrenin doğal ve karşılıklı bir etkisinin olması, insan-çevre ilişkilerine odaklanan coğrafya biliminde “çevresel algı” konusunu araştırmak kaçınılmaz olmaktadır. Özellikle Coğrafya biliminin alt dallarından biri olan davranışsal coğrafya içinde dış/gerçek dünya ile bunların zihnimizde oluşturduğu resimler ayırt edilmeye çalışılırken, dış dünya gerçek/somut unsurların bulunduğu bir yer olarak düşünülmüş, zihnimizdeki resimler ise ön kavramalara ya da tahminlere dayandırılmıştır (Lynch 2011, Bilgin 1999). Bu tahminleri somut hale getirmek için zihinsel haritalama yöntemi kullanılmıştır. Bu yöntem sayesinde insanların içindeki

yaşadıkları çevre ile zihinlerinde kurmuş oldukları çevre arasındaki farkı görmek ve böylece onların zihinsel evrenleri hakkında az da olsa bilgi edinmek mümkün hale gelmiştir (Bilgin, 1999; Karadağ, Turut, Mirioğlu 2012). Nitekim pek çok araştırmacı zihinsel haritaların insanların yaşadıkları çevreye ve kente ilişkin algı ve imajlarını öğrenmede yararlı olabileceği konusunda birleşmektedirler (Bilgin 1999; Göregenli, 2005).

Bu çalışmada, araştırmaya katılanların İzmir dendiğinde zihinlerinde oluşan fotoğrafı boş bir kâğıda aktarmaları istenmiş ve oluşturdukları zihinsel haritalar, öncelikle coğrafi öğeler ilişkin unsurlar, siyasi öğelere ilişkin unsurlar vb seçilen sembol gruplarına sınıflandırılmıştır. Ardından, zihinsel haritalarda İzmir’le ilgili olarak aktarılan sembollerin tekrarlama sıklıklarından ve öne çıkarılmak istenen “İzmir” tanımı çözümlenmeye çalışılmıştır. Ayrıca, katılımcıların eğitim gördükleri bölümlere göre de bir karşılaştırmalı değerlendirmeye gidilmiştir. Bu işlem sırasında haritalarda yer alan her bir çevresel algı öğesinin kaydedilmesinin ardından öğe sayısı, öğe çeşitleri ve tüm örnekleme en çok çizilen öğeler şeklinde bir seçime gidilmiştir. Bununla birlikte insanların eğitim gördükleri alan ile zihinlerinde oluşturdukları kent imajı arasında bir ilişkinin olup olmadığı saptanmaya çalışılmıştır. Ek olarak, bütün örnekleme olmasa da, tespit edilen çarpıcı birtakım sembollerin ve haritalarda verilen önceliklerin fakültenin farklı bölümlerinde eğitim gören öğrencileri arasında nasıl farklılaştığı değerlendirilmiştir. Böylece insanların içinde yaşadıkları çevre ile zihinlerinde kurdukları çevre arasındaki farkı görmek ve onların zihinsel dünyalarındaki İzmir’e ilişkin olarak değerlendirmeler yapmak mümkün hale gelmiştir.

Zihinsel haritalarının değerlendirmesi, anket uygulanan bölümler arasında yapmayı kolaylaştırmak için Edebiyat Fakültesinin her bir bölümünden 10 öğrenci olmak üzere toplam 100 öğrencinin çizimleri üzerinden yapılmıştır. İncelenen 100 zihinsel haritada işaretlenmiş, İzmir kentsel çevre algısına dair 484 ayrı öğe tespit edilmiştir. Söz konusu sınıflandırma doğrultusunda “coğrafi öğelere ilişkin semboller, adı İzmir ile sembolleşmiş çevresel atıflar (kentsel kimliğe ilişkin semboller), siyasal içerikli atıflar, din temelli atıflar ya da bireysel atıflar” gibi sekiz ayrı sembol grubu oluşturulmuştur. Elde edilen kategoriler ve bunların tekrarlanma sıklıkları ilgili tablolara renklendirilerek aktarılmıştır ve yorumlanmıştır (Çizelge 2).

Çizelge 2. Öğrencilerin zihinsel haritalarında sıklıkla işaretlenen algı öğeleri ve tekrarlanma sıklıkları

İşaretlenen Öğeler	Öge Sayısı	İşaretlenen Öğeler	Öge Sayısı
1. Deniz	85	27. Teleferik	4
2. Saat Kulesi	49	28. Barlar	4
3. Vapur	48	29. Asansör	4
4. Kordon	32	30. Meryem Ana Evi	3
5. Güneş	25	31. Yağmur	3
6. Ege Üniversitesi	24	32. Dokuz Eylül Üniversitesi	3
7. Palmiye	24	33. Efeler	2
8. Gevrek	21	34. Smyrna Meydanı	2
9. Martı	16	35. Kızlarağası Hanı	2
10. Küçük park	12	36. Kıbrıs Şehitleri Caddesi	2
11. Metro	12	37. Bornova	2
12. Karşıyaka-Alsancak	12	38. Kadifekale	2
13. Konak	9	39. Fuar	2
14. Gecekondular	9	40. Türk Bayrağı	2
15. Efes Antik Kenti	8	41. Şampanya	2
16. Sevinç Pastanesi	6	42. Midye Dolma	1
17. Forum Bornova	6	43. Maden Ocakları	1
18. Kemeraltı Çarşısı	6	44. Agora	1
19. Kızlar	6	45. Murat Köşkü	1
20. Gökdelenler	6	46. Bira	1
21. Hilton Oteli	5	47. Votka	1
22. Arkeoloji Müzesi	5	48. Fayton	1
23. Aşk	5	49. Lokma	1
24. İnciraltı	5	50. Göztepe-KSK	1
25. CHP	4	51. Başörtülü-Başörtüsüz	1
26. Küçük Cami	4		

Çizelge 2'nin renk cetveli ve açıklaması	İşaret Sembolleri	İşaretlenme Sayısı
1. Coğrafi atflar		145
2. Tarihi ve kültürel öğeler		108
3. Kentsel kimliğe ilişkin semboller		284
4. Siyasal içerikli atflar		4
5. Dinsel içerikli atflar		7
6. Kentsel yaşam alanları ve kent donatılarına ilişkin öğeler		87
7. Sportif ve rekreasyonel etkinlik atfları		36
8. Diğer bireysel atflar		66

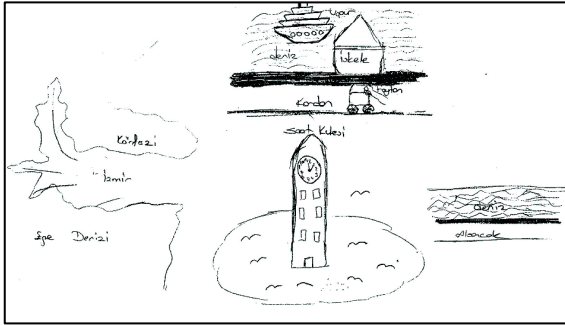
Zihinsel haritalarda söz konusu sembol grupları içinde en sık atıf verilen grup, şüphesiz çoğu kent sakini için, isimleri doğrudan İzmir ile çağrışım yapan kentsel semboller (kentsel kimliğe ilişkin semboller) olup toplamda 284 kez işaret edilmiştir (Çizelge 2, Şekil 7). Bu semboller arasında kent meydanıyla bütünleşerek İzmir'in bir parçası haline gelen "Saat Kulesi" (49 kez) en fazla işaretlenen öğe iken, bunu "vapur" (48 kez) ve "kordon" (32 kez) vurguları izlemiştir (Çizelge 2, Şekil 7). Zihinsel haritalarında kentsel kimliğe ilişkin sembolleri en çok kullananlar Coğrafya, Yabancı Diller ve Arkeoloji Bölümü öğrencileridir (Çizelge 3). İzmir kentsel çevresel algısının zihinsel haritaya aktarılmasında karşılaşılan bu durum, diğer bir ifade ile kent yaşamını temsil eden ve kentle bütünleşmiş algı öğelerinin, sözü edilen bölümlerin öğrencileri tarafından daha sık hatırlanması durumu, kent coğrafyası, kent toplumu ve kültürü konularında aldıkları eğitim ve farkındalıkla ilgili olmalıdır. Bununla birlikte, benzer kentsel sembol atıflarının kent tarihi, sanatı, sosyolojisi gibi konularda uzmanlaşmış (ki bu konularda lisans programlarında dersler bulunmaktadır) Tarih, Sanat Tarihi ve Sosyoloji bölümü öğrencileri tarafından pek de hatırlanmaması ise şaşırtıcıdır (Çizelge 3, Şekil 7).

Çizelge 3. Öğrencilerin zihinsel haritalarında sıklıkla işaretlenen algı öğelerin bölümlere göre dağılımı

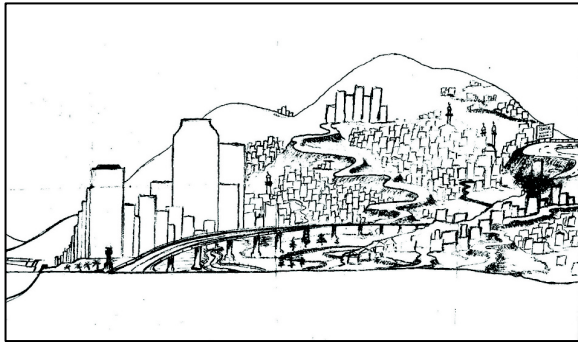
Kategoriler	 Coğrafya	 Sosyoloji	 Psikoloji	 Felsefe	 Tarih	 Sanat Tarihi	 İngiliz Dili Edb.	 Alman Dili Edb.	 Türk Dili Edb.	 Arkeoloji	Toplam
1. Coğrafi Atflar	37	26	12	9	9	10	6	13	12	9	145
2. Tarihi-kültürel ve mimari atflar	14	6	12	2	27	9	10	13	5	10	108
3. Kentsel kimliğe ilişkin semboller	37	26	28	23	28	26	37	36	25	26	284
4. Siyasi içerikli atflar	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4
5. Dinsel içerikli atflar	6	-	1	-	-	-	-	-	-	-	7
6. Kentsel yaşam alanları ve kent donatılarına ilişkin öğeler	20	7	9	1	3	6	4	11	9	17	87
7. Sportif ve rekreasyonel etkinlik atfları	3	1	8	1	1	3	1	-	-	6	36
8. Diğer bireysel atflar	8	3	19	1	5	9	5	8	-	6	66

Zihinsel haritalarda işaret edilen ikinci ağırlıklı kategori, kentin yerleştiği alanın coğrafi özelliklerine ilişkin deniz, körfez, iklimi, kordonu, yamaçlardaki yerleşimleri gibi coğrafi semboller ve atflar içermektedir. Tüm öğrenciler tarafından 145 kez işaretlenen bu coğrafi atflar içinde, en sık tekrarlanan kavram "deniz" olup bu özellik de en fazla Coğrafya Bölümü öğrencileri (Şekil 8) tarafından belirtilmiştir. Buna karşılık Tarih, Arkeoloji ve İngiliz Dili Edebiyatı Bölümü öğrencilerinin zihinsel haritalarında belirtilen coğrafi unsurların işaretleme sıklığı önemsiz düzeydedir.

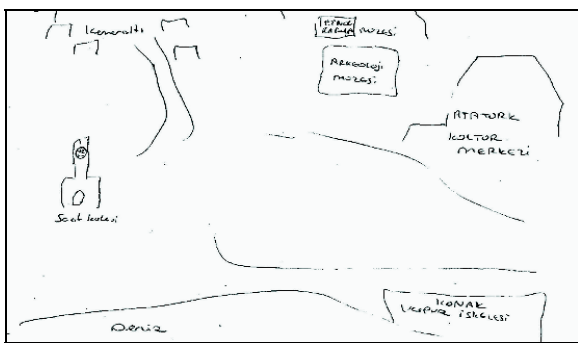
Kentin zengin geçmişini yansıtan tarihi ve kültürel öğeler (Şekil 9) ise 108 kez tekrarlanmıştır. Bu öğe kategorisinde İzmir kentinin sembol mimari unsuru olmasının yanı sıra özellikle Osmanlı Dönemi'nden kalan tarihi ve kültürel mirasın önemli bir aktörü olan “Saat Kulesi” 49 kez işaret edilmiş ve bu kategoride de ilk sıraya yerleşmiştir. Zihinsel haritalarda en çok belirtilen diğer unsurlar, Batı Anadolu'nun tarihi geçmişi açısından en çok bilinen ve Hristiyan dünyası açısından önem taşıyan “Efes Antik Kenti” ve “Meryem Ana Kilisesi” olmuştur (Şekil 9). Ancak her yıl milyonlarca yerli ve yabancı turistin ziyaret ettiği sözü edilen bu ören yerlerinin katılımcılar tarafından tekrar edilme sıklığı yalnızca sekiz ve üç kezdir. Bu unsurları söyleyenlerin büyük kısmı Tarih Bölümü öğrencileri iken Sanat Tarihi ve Arkeoloji Bölümü öğrencileri tarafından neredeyse hatırlanmamıştır (Çizelge 3).

Şekil 7. Kent kimliğini yansıtan bir zihinsel harita (Coğrafya Bölümü) ve İzmir Saat Kulesi

Şekil 8. Coğrafi atıfların ön plana çıktığı bir zihinsel harita (Coğrafya Bölümü) ve İzmir körfezini çevreleyen kent yerleşimi

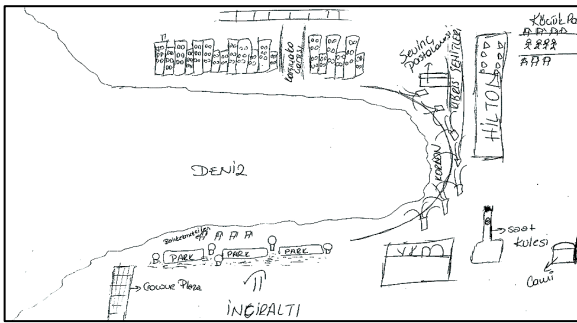
Şekil 9. Tarihi- kültürel ve mimari atıflara ilişkin bir zihinsel harita (Sanat Tarihi Bölümü) ve Arkeoloji Müzesi

Kentsel yaşam alanları ve kent donatılarına ilişkin öğeler 87 kez ifade edilerek 4. sıraya yerleşmiştir. Bu öğeler arasında kentsel hareketliliğin fazla olduğu “Alsancak”, “Karşıyaka” ve “Konak” ile “Bornova-Küçük Park” semtleri ön plana çıkmıştır (Şekil 10). Şüphesiz sözü edilen yerlerin bu denli sık hatırlanmasında, kentin rekreasyon, alışveriş ve kafeleriyle gençler tarafından daha çok tanınması ve günlük aktiviteleri içerisinde daha sık uğradıkları mekanlar olmasının rolü büyüktür. Ancak yine İzmir’in eğlence ve alışveriş hayatının en canlı mekânlarının başında gelen Alsancak da Karşıyaka ile birlikte katılımcılar tarafından zihinsel haritalarda sıkça yer bulmuştur (Şekil 10). Aynı kategori içinde, ulaşım ile ilgili atıflara da yer verilmiş, özellikle “bitmeyen metro” gibi olumsuz atıflarla metro sembolü 12 kez işaretlenmiştir. Bu kategoride de kent ve kentsel yaşam konusunda aldıkları eğitimin katkısıyla Coğrafya Bölümü öğrencileri kent donatılarına en fazla atıf yapan grup olmuştur. Buna karşılık, inceleme konuları arasında kent, gecekondu, insan ve toplum faktörlerinin ön planda tutulduğu Sosyoloji bölümü öğrencileri, bu kategoride en az sembol belirten gruplar arasında yer almış ve zihinsel haritalarında kent yaşamına ilişkin en basit unsurlara dahi yer vermemişlerdir.

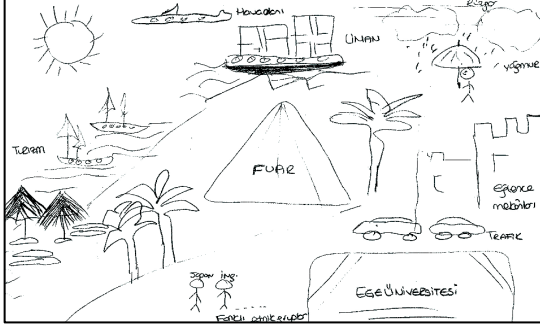
Rekreasyonel etkinlik ve eğlence içerikli atıfları (Şekil 11) 36 kez tekrarlanarak altıncı sıraya yerleşmiştir. En fazla “Alsancak”, “Karşıyaka”, “Teleferik” ve “İnciraltı Gençlik Merkezi”nin işaret edildiği bu kategoride Psikoloji Bölümü ilk sıraya yerleşmiştir. Alman ve Türk Dili Edebiyatı Bölümü öğrencileri bu kategoride neredeyse hiç işaretleme yapmazken diğerlerinin de önemsiz düzeydedir. Buna bağlı olarak fuar etkinlikleriyle Türkiye’nin hatta Dünya’nın gözde kentleri arasında yer alan İzmir’in bu özelliğinin hatırlanmaması üniversite öğrencilerinin İzmir kentsel yaşamına beklenen düzeyde dâhil olamadığını düşündürmektedir.

Dinsel içerikli atıflar ise yedi kez tekrar edilerek 7. sıraya yerleşmiştir. Bu kategoride en fazla ifade edilen öğe, İzmir’in tarihi ve kültürel öğeleri grubunda çok az hatırlanan “Efes Kütüphanesi” ve “Meryem Ana Kilisesi” kavramlarıdır (Şekil 9, 12). Bunların yanısıra zihinsel haritaların birçoğunda da cami, kilise ve havra sembolleri bir arada kullanılması, İzmir’in geçmişteki kısmen de bugünkü çok kültürlülüğüne yapılan atfın karşılığıdır. Özellikle Coğrafya ve Psikoloji Bölümü öğrencilerinin zihin haritalarında sıkça yer alan bu öğelerle, kentte dinsel özgürlüğün üst seviyede olduğu vurgusu verilmeye çalışılmıştır. Hatta ankete katılanların birçoğu tarafından İzmir “çan sesi ezan sesine karışan, herkesin dinini özgür biçimde yaşayabildiği yer” şeklinde tanımlanmıştır (Şekil 12).

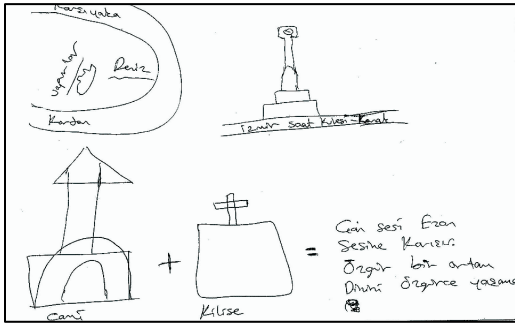
Zihinsel haritalarda en az işaret edilenler siyasal içerikli atıf ve sembollerdir. Bununla birlikte, sadece Coğrafya Bölümü öğrencileri tarafından işaretlenen siyasal öğeler kategorisinde (Şekil 13) öne çıkan tek sembol “CHP”dir. İzmir tanımlarında 33 kez tekrarlanan kavram, zihin haritalarında 4 kez işaretlenmiştir ve katılımcılardan biri zihin haritasında İzmir’e “CHP’nin kalesi” şeklinde bir atıf yapmıştır.

Şekil 10. Kentsel yaşam alanları ve kent donatılarına ilişkin bir zihinsel harita (Alman Dili Ed. Bölümü)ve İzmir kent merkezi

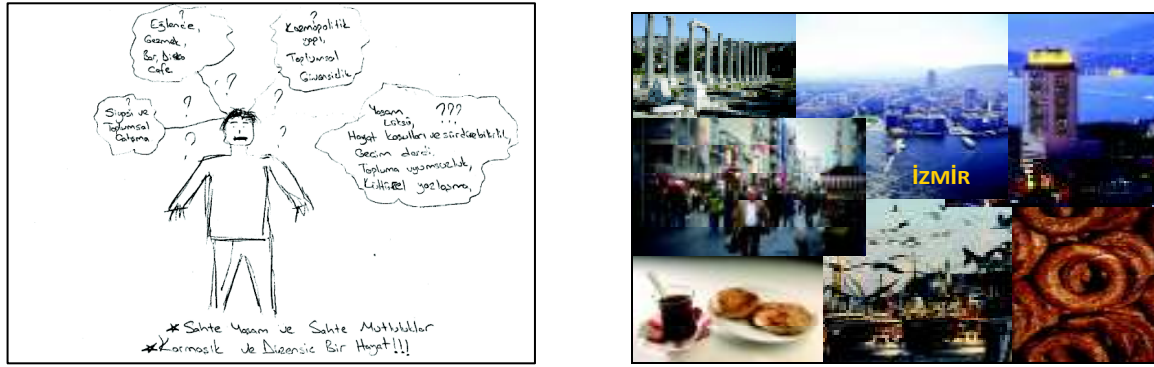
Şekil 11. Kentiçi rekreasyonel etkinliklere dair atfların yer aldığı bir zihinsel harita (Psikoloji) ve Alsancak-Kordonboyu

Şekil 12. Dinsel içerikli atfların ön plana çıktığı bir zihinsel harita (Coğrafya) ve Alsancak Ortodoks Kilisesi

Şekil 13. Siyasi içerikli atfların öne çıktığı bir zihinsel harita (Coğrafya B) ve İzmir'in siyasi duruşuna dair bir gazete kupürü

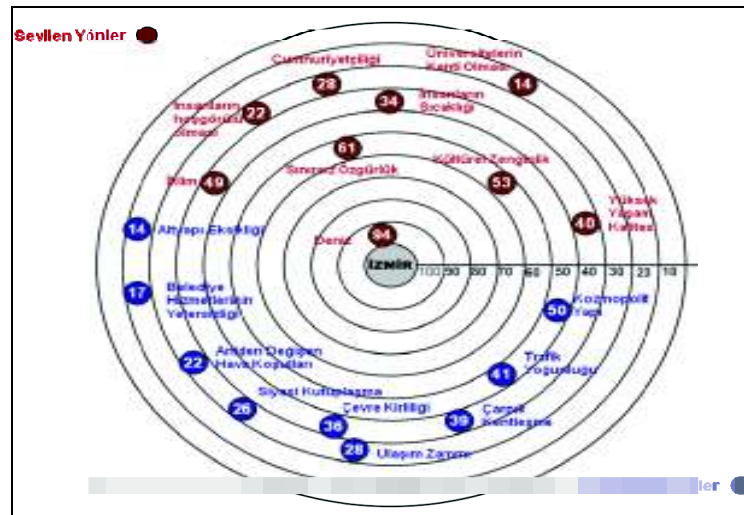

Şekil 14. Bireysel atıfların ön plana çıktığı bir zihinsel harita (İngiliz Dili ve Edebiyatı) ve İzmir'den kareler

Zihinsel haritalarda tam olarak bir kategoriye yerleştirilemeyen kişiye özgü atıflar diğer bireysel atıflar kategorisinde toplanmıştır. Atıf sayısının çokluğu nedeniyle 5. sıraya yerleşen bu kategorideki kavramlar toplamda 66 kez tekrarlanmış olup bu ifadeler arasında “İzmir’in havası ve kızları”, “aşk”, “Karşıyaka vapuru”, “martılar”, “gevrek”, “boyoz”, “Sevinç Pastanesi” gibi sembollerin ilk sıralarda yerleştiği gözlenmiştir (Şekil 14). Kentin olumlu ve olumsuz yanlarıyla birlikte tanımlandığı özellikle de kentte bu anlamda kozmopolit yapısı, bu yapıda ortaya çıkan sosyal ve mekânsal ayrışma süreçlerine de atıf yapan çizimler de bu grupta dikkat çeken örnekler arasındadır (Şekil 14).

3.4. Kentsel memnuniyet üzerine değerlendirmeler

İzmir ile ilgili olarak, kentsel çevre algısını olumlu ve olumsuz yönde etkileyen faktörleri belirlemek üzere öğrencilere “İzmir’in en sevdiğiniz ve rahatsız olduğunuz ilk beş yanı ya da özelliği nedir?” sorusu sorulmuş ve alınan yanıtlardan hareketle İzmir kentinin sakinleri için çekici ve itici yönleri anlaşılmasına çalışılmıştır. Yanıtların her biri bir önceki sorularda olduğu gibi sayısallaştırılmış ve alınan yanıtlar tekrarlanma sıklıklarına göre çağrışım burçlarına aktarılmıştır. Bu bölümde öğrencilerin bu soruya verdiği yanıtların alt sınırı biraz daha yüksek tutulmuş ve sadece 14 ila 94 kez ifade edilen özellikler burçlara aktarılmıştır (Karadağ, Turut, Mirioğlu 2012; Şekil 15).

Şekil 15. İzmir'in sevilen ve sevilmeyen özelliklerine ilişkin olarak öne çıkan ifadeler (bütün örnekleme 14-94 kez tekrarlanmıştır)

Buna göre, İzmir ile ilgili olarak kentsel çevre algısını olumlu yönde en fazla etkileyen faktör “deniz”dir. Bütün örneklem grubunca “deniz” sözcüğü 94 kez ifade edilmiş ve çağrışım burcunda merkeze en yakın kavram olmuştur. Anketin ilk bölümündeki “İzmir” tanımlarına ilişkin sorulara verilen yanıtlarda da birinci sırada yer alan kavramın kentin en sevilen özelliği olmasında doğal bir unsur olması ve kentsel yaşamı rahatlatan rolü, ayrıca İzmirliilerin “deniz” tutkusunun payı büyüktür. Nitekim tarih boyunca liman kent özelliği ile birlikte büyüyen gelişen ve anılan İzmir kenti, bu yönüyle bir taraftan sürekli olarak istilalara uğrarken diğer taraftan kısa sürede toparlanıp yine dünya ticaretinin kalbi olmayı sürdürmüştür. Diğer bir ifade ile doğal çevrenin sunduğu bir avantaj olan “deniz” antik çağlardan bu yana İzmir kentinin en sevilen ve hatırlanan özelliğidir. Zihinsel haritalarda da en fazla Coğrafya, Psikoloji ve Felsefe Bölümü öğrencileri tarafından ifade edilmiştir. Bu bilgiye dayanılarak bu bölümde eğitim gören öğrencilerin kent algısında doğal çevre unsurlarının ön plana çıktığını söylemek mümkündür. Buna karşılık, özellikle Türk Dili ve Edebiyatı, Alman Dili ve Edebiyatı ve ne yazık ki Tarih bölümü öğrencileri arasında, geçmişten bu yana liman kent kimliğine sahip İzmir’in “deniz”i ile hatırlanamaması anlaşılmalıdır (Çizelge 5).

Ağırlıklı olarak Coğrafya Bölümü öğrencileri tarafından İzmir kenti ile birlikte ifade edilen “sınırsız özgürlük” kavramı 61 kez tekrar edilerek kentsel memnuniyetin ikinci önemli nedenini oluşturmuştur. Ancak burada önemli bir noktaya değinmekte yarar vardır. Bu kavramı, İzmir’in olumlu yanı olarak öne çıkaranların çoğunun, kente göçle gelen ve çoğunluğunu Doğu ve Güneydoğu Bölgesi illerinde doğanların oluşturduğu bir grup oluşu dikkat çekicidir. İzmir doğumlular arasında bu algı daha az dile getirilmiştir. Buradan hareketle İzmir’e dışarıdan gelenler tarafından “özgürlük ve rahatlık algısı” ayırt edici bir özellik olarak hemen fark edilirken, İzmir doğumluların yıllardan beri zaten böyle bir ortamda yetiştikleri için bu farkı net olarak göremedikleri ve bu durumun kendileri açısından İzmir’e yakışan normal bir durum olarak algıladıkları anlaşılmaktadır.

Ankete katılan öğrencilerin yarısından fazlası kentin en beğenilen yanı olarak “zengin kültürel çeşitliliğini” ifade etmişlerdir. Özellikle Sanat Tarihi Bölümü öğrencileri tarafından, cami, kilise ve sinagog gibi farklı dinlere ait ibadethanelerin kent içinde çok sayıda ve bir arada bulunmasının, kentin kültürel çeşitliliğini yansıtmada önemli bir avantaj olduğu vurgulanmaktadır. Hatta katılımcılar arasında zaman zaman ifade edilen “İzmir’i dinler bahçesi olduğu için beğeniyorum” ifadesi de bunu kanıtlar niteliktedir (Şekil 12). Diğer bölüm öğrencileri arasında, İzmir’in kültürel zenginliğini bir beğeni nedeni olarak ifade edenlerin oranı ve bu yöndeki kentsel algı yada farkındalık beklenenin altındadır.

İzmir’in en sevilen/beğenilen yanları arasında “yüksek yaşam kalitesi” şeklinde ifade edilen yanıt, kent toplumun refah düzeyine yönelik çalışmalara ağırlık veren Sosyoloji Bölümü’nden öğrenciler tarafından sıkça dile getirilmiş ve toplamda 40 kez tekrarlanmıştır (Çizelge 4). Kentin refah düzeyini beğenenlerin büyük bir çoğunluğunu yine Doğu-Güneydoğu Anadolu ve Karadeniz Bölgesi’nden gelenler oluşturmaktadır. Sözgelimi Doğu ve Güney Doğu Anadolu Bölgesi’nden gelenlerin tamamı, Karadeniz Bölgesi kökenlilerin ise % 70’i “İzmir’in refah düzeyinin kendi bölgelerindeki illere göre çok yüksek olduğunu” ifade etmektedir. Aynı zamanda iş olanaklarının daha fazla olmasından dolayı İzmir’in, insanlarına daha iyi yaşam koşulları sunduğu vurgulanmıştır.

Çizelge 4. Kentsel memnuniyet analizi I : İzmir'in en beğenilen özellikleri

Beğenilen Özellikler										
	Coğrafya	Sosyoloji	Psikoloji	Felsefe	Tarih	Sanat Tarihi	İngiliz Dili Edb.	Alman Dili Edb.	Türk Dili Edb.	Arkeoloji
1. Deniz	14	10	14	14	7	19	7	10	5	9
2. Kültürel zenginlik	2	5	10	10	6	13	6	1	3	5
3. Sınırsız özgürlük	17	5	5	5	3	4	3	4	6	7
4. İklim	4	3	6	6	8	6	6	5	1	6
5. Yüksek yaşam kalitesi	1	13	5	5	5	3	1	4	5	2
6. İnsanların sıcaklığı	3	4	5	5	6	2	6	5	-	3
7. Cumhuriyetçiliği	2	2	3	3	11	4	2	1	1	-
8. Hoşgörüsü yüksek insanları	6	-	2	2	-	-	7	4	-	1
9. Üniversite kenti olması	-	-	-	-	-	2	1	5	-	3

Cumhuriyetin kuruluş yıllarında Atatürk'ün en gözde kentleri arasında yer alan ve memleketin kaderini değiştirecek pek çok kararların alındığı ve yenilenme adına ilk adımların atıldığı İzmir kenti, katılımcıların gözünde hala “modern kentsel yaşamın temsilcisi” durumundadır. Kentin “Cumhuriyetçi” yönünü beğenenler Atatürk ve Cumhuriyete sık sık atıfta bulunarak beğenilerini ifade etmektedir. Kentin en sevilen özelliklerine ilişkin soruda İzmir'in “Cumhuriyetçi” yapısını en fazla beğenen grup olan Tarih Bölümü öğrencileri, “kent bu yanı ile birçok yere örnek gösterilebileceğini” söylemişlerdir. Özetle, öğrenciler arasında bütünüyle “Cumhuriyetçilik ve İzmir kent kimliği” arasında doğrudan bir bağlantı kurulamasa da genel eğilim, İzmirli yaşamın bu konudaki hassasiyetinin ve ayrıcalığının da göz ardı edilemeyeceği yönündedir (Karadağ, Turut, Mirioğlu 2012).

Anket çalışmasına dahil öğrencilerin İzmir konulu kentsel çevre algısını olumsuz yönde etkileyen özelliğini tespit etmek için kendilerine bu kez “İzmir'in en beğenmediğiniz/rahatsız olduğunuz yanı nedir?” denmiş, ve Psikoloji Bölümü (Çizelge 6) öğrencilerinin hepsi, diğer bölüm öğrencilerinin yarısı, “kent kuzmopolit yapısının kentteki bütünleşme sürecini engellemesi ve kent sakinleri arasında iletişim güçlüğü yaratması” yanıtını vermiştir (Şekil 15, Çizelge 5) Oysa bir önceki “kent en sevilen yanları” sorusuna verilen yanıtlar içinde aynı kuzmopolit yapı, “kültürel çeşitliliği sağlaması açısından bir avantaj” olarak ifade edilmiştir. Özetle, öğrenciler arasında hızlı göçe bağlı kentleşme modelinin örneği olan İzmir kentinin kuzmopolit yapısı, bir yanıyla kültürel çeşitlilik/zenginlik diğer yanıyla kentsel bütünleşmeyi güçleştiren bir özellik olarak algılanmaktadır.

Yapay nüfuslanma ile büyüyen “çarpık kentleşme” olgusu ise, daha çok Sanat Tarihi Bölümü öğrencileri tarafından, kentin dezavantajı olarak ifade edilmiştir. İlgili oldukları alandan ve aldıkları eğitimden kaynaklanan görsel ve estetik algılarındaki seçicilik bu öğrenciler arasında Sözkonusu sorunu öne çıkarmıştır. Öğrenciler, özellikle gecekondulaşmadan dolayı sanat öğelerinin zarar gördüğünü ve Kadifekale'nin eteklerinde kurulan Agora Antik Kenti'nin bu nedenle yok olma tehlikesiyle karşı karşıya gelmesinden duydukları rahatsızlığı bizlerle paylaşmıştır. Gecekondulaşma olgusu, Coğrafya Bölümü öğrencileri arasında da kentin önemli bir sorunu olarak ifade edilmiştir. Ancak, öğrencilerin kendi ifadeleri ile “gecekondulaşma bir kentleşme sorunudur, metropolleşme sürecinin de doğal bir sonucudur ve sadece İzmir'in değil tüm büyük kentlerin karşı karşıya kaldığı bir sorundur”.

Anket değerlendirmelerinde kentin beğenilmeyen bir başka özelliği olarak da “çevre kirliliği” gösterilmiştir (Şekil 15, Çizelge 5). Özellikle Coğrafya bölümü öğrencileri tarafından, “deniz kirliliğine” olumsuz atıflarda bulunulmuştur. Bu gruptaki öğrencilerden biri “deniz taşımacılığı ve ticaret gemilerinin denizi kirletmesinden rahatsızlık duyduğunu” belirtirken bir diğeri “yerel yönetimi

suçlayarak derhal önlemlerin alınması gerektiğini” vurgulamıştır. Bir başka katılımcı ise “sanayi faaliyetlerinin doğal dengeden daha üstün tutulması”ndan yakınmıştır. Coğrafya Bölümünden sonra çevre kirliliğine yönelik memnuniyetsizliği en fazla tekrar eden grup ise İngiliz Dili ve Edebiyatı Bölümü öğrencileridir. Özellikle “körfez kirliliğinin kentte görsel kalite kaybına yol açması ve sanayi bölgelerinden kaynaklanan hava kirliliğinin ileri düzeyde olması” kentle ilgili çevre kirliliğine yönelik memnuniyetsizliğin temel nedenleri olarak gösterilmiştir (Çizelge 5).

Çizelge 5. Kentsel memnuniyet analizi II : İzmir’in en beğenilmeyen, rahatsızlık duyulan özellikleri

Beğenilmeyen Özellikler	 Coğrafya	 Sosyoloji	 Psikoloji	 Felsefe	 Tarih	 Sanat Tarihi	 İngiliz Dili Edb.	 Alman Dili Edb.	 Türk Dili Edb.	 Arkeoloji
1. Kozmopolit yapı	1	5	13	3	8	5	6	3	3	3
2. Trafik yoğunluğu	6	9	-	7	4	-	-	4	5	6
3. Çarpık kentleşme	1	2	3	-	4	15	4	2	8	-
4. Çevre kirliliği	12	-	1	-	-	5	7	1	5	5
5. Ulaşım zammı	5	2	6	-	-	4	7	-	-	4
6. Sosyo mekansal ve siyasi kutuplaşma	-	7	-	18	1	-	-	-	-	-
7 Değişken hava	1	2	5	1	3	-	1	5	1	3
8. Belediye hizmetlerinin yetersizliği	2	-	1	-	2	6	3	2	-	1
	3	-	-	1	-	-	-	1	7	2

Katılımcıların kente yönelik olumsuz algıları içinde yer alan bir kavram da “sosyo-mekânsal ve siyasi kutuplaşma”dır (Çizelge 5, Şekil 15). Bu kavram ise en çok Felsefe Bölümü öğrencileri tarafından dile getirilmiş ve bu konuda birbiri ile farklılaşan görüşler belirtilmiştir. Sözelimi katılımcılardan biri bu konudaki rahatsızlığını “*iktidar ve muhalefet kavgasının sokağa taşmasından/ halka karışmasından hoşlanmıyorum*” şeklinde ifade ederken, İzmir dışından gelen bir başka katılımcı, “*insanlara siyasi görüşlerine göre davranıldığına ilk kez bu kentte şahit olduğunu ama zamanla alıştığını*” belirtmiştir.

Sonuç olarak öğrenciler arasında İzmir’in sevilen ve sevilmeyen özelliklerinin seçiminde, hemşehri profillerinin, kişisel ve mesleki ilgi alanlarının ve tabii siyasi görüşlerinin etkili olduğunu söylemek yanlış olmaz. Bununla birlikte, tüm bu değerlendirmelere göre, ankete katılan öğrencilerin İzmir’in en sevdikleri yanı sıra “*denizi, demokratik duruşu, özgürlük anlayışı, hoşgörüsü, kültürel çeşitliliği-zenginliği*” kavramları ile ifade edilirken, kentin beğenilmeyen, rahatsızlık duyulan yanların “*kozmpolit nüfus profili ve yol açtığı sosyo-mekânsal ve kültürel ayrışma, trafik yoğunluğu, çarpık kentleşme*” şeklinde özetlenebilir (Karadağ, Turut, Mirioğlu 2012; Çizelge 4,5).

4. Özet ve Sonuç

İnsanın çevresel algı süreçleri ve mekânsal davranışları, belirli bir fiziksel ve toplumsal çevrede gerçekleşmektedir. Sosyal yaşamın kendisinden küçük diğer yerleşmelere göre çok daha hareketli olduğu kent alanları ise bu çevrenin en önemli parçasıdır. Bu nedenle kentler, davranışsal coğrafya yaklaşımıyla gerçekleştirilen “çevre algı” konulu çalışmalar için son derece uygun ve zengin örnekler sunan mekânlardır. Kentler yerleşilen alanın doğal ve yapay çevre unsurları üzerinde çok daha yoğun ve farklı kullanım örnekleri açısından da dikkat çekici yerleşmelerdir. Nüfus mozaikliği ve yapılaşma modelleri ağırlıklı olarak, çevre yerleşmelerden aldıkları göç hareketleri ile şekillenen kentlerin sahip oldukları bu kozmopolit yapı, bir yanı sıra kültürel çeşitliliğin kaynağı iken diğer yanı sıra olası kentsel bütünleşme sorunlarına, sosyo-mekânsal ve kültürel ayrışma (!) açısından da uygun zemin oluşturmaktadır. Şüphesiz ki böylesi özelliklere sahip yerleşmede hayatlarını sürdüren

farklı sosyo-ekonomik altyapıya sahip kentli nüfusun ortak yaşam alanları olan kenti farklı biçimlerde ve farklı önceliklerle algılamaları da beklenen bir durumdur. Özetle aynı kentte yaşayan ancak çoğu zaman aynı kenti yaşama fırsatı bulamayan kent sakinlerinin algıladıkları kentsel çevre ve bunu tanımlamada kullandıkları semboller de farklılaşmaktadır.

Nitekim bu çalışmamızda da, İzmir kent sakinlerinin genç grubunu temsil eden üniversite öğrencileri üzerinden İzmir temalı kentsel çevre algısının nasıl farklılaştığının ve bu farklılaşma üzerinde etkili faktörlerin ne olduğu ve nasıl işlediği, uygulanan anket formu ve kendilerince hazırlanan “İzmir” temalı zihinsel haritalarının analizi ile ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Batı Anadolu’da 8500 yıllık güçlü ve kentli geçmişle İzmir, kuruluşundan bu yana kendine özgü ve devam eden kent kültürü/geleneği, gerisindeki geniş tarım hinterlandından beslenen uluslararası ticaret ve liman kenti kimliği sayesinde hemen her dönemde kendisinden söz ettirmeyi başarmış bir metropol kenttir. İzmir aynı zamanda, bu ekonomik güç ve potansiyelini sosyal ve kültürel yaşamına büyük ölçüde canlılık olarak yansıtabilmiş bir metropoldür. Ancak, yine bu çekici özellikleri nedeniyle özellikle 1950’lerden sonra kente yönelmiş göç hareketleri ile kentleşme ve kentleşme adına farklı bir sürece girmiş ve 1990 lara gelindiğinde bu kez adı daha çok kentsel çevre ilişkin sorunlar ile anılan bir metropol görüntüsü vermeye başlamıştır. Dolayısıyla İzmir kent sakinlerinin, kenti algılayış biçimi ve kentsel çevreye yükledikleri anlamlar da farklılaşmıştır. Bu yanı sıra da çalışma konumuz için, zengin bir malzeme sunan İzmir, kentsel çevre analizi çalışması için araştırma alanı olarak belirlenmiş ve kent yaşamının en aktif grubu kabul edilen üniversite öğrencileri üzerinden bir değerlendirmeye gidilmiştir. Daha önce ifade edildiği gibi, bu çalışma için belirlenen örneklem grubu, yine İzmir’in en eski ve köklü üniversitesi olan Ege Üniversitesinin Edebiyat Fakültesi öğrencileri arasından seçilmiştir.

Araştırmadan elde edilen verilere göre, üniversite öğrencilerinin İzmir kentsel çevre algısı ve üzerinde etkili faktörler şöyle özetlenebilir. Büyük bölümü üniversite eğitimi amacıyla İzmir’e gelip yerleşen, ya da başından bu yana İzmir’de yaşayan ve eğitimlerini de aynı kentte sürdüren öğrencilerin İzmir kentsel çevre algısında; *“ferahlatan havası, denizi”, “kent yaşamı içinde bireylerin dilediği gibi davranmasını sağlayan özgürlükçü, medeni ve hoşgörü düzeyi yüksek yaşam anlayışı”, “körfez vapurdan martılara paylaşılan yada kordonda çayla birlikte İzmir sabahlarına ayrı bir lezzet katan boyozu, gevreği”, “sıcakkanlı insanları ile iletişime açık modern yapısı”, “kentten önemli buluşma noktalarından biri olan Saat kulesi” ve “kentten kanıksanmış, batıya dönük sosyal demokrat duruşu”* gibi tanımlamalar öne çıkmaktadır. Bunun yanı sıra, örneklem grubuna dahil öğrenciler tarafından “İzmir’de kent sakinleri için günlük yaşamının daha çok ev dışında kurgulanması” ifadesi ile kent yaşamının hareketliliğine özel bir vurgu yapılmıştır. İzmir’in bu özelliği, kente dışarıdan gelip yerleşenlerin İzmir’e daha kolay ve hızlı uyum göstermeleri açısından da ciddi bir avantaj olarak gösterilmiştir.

Nitekim alan araştırmasında kentsel aidiyet duygusunu ölçmeye yönelik sorulan sorular analiz edildiğinde de kentten bu yanını ön plana çıkaran ifadeler sıklıkla göstermektedir. Örneğin görüşülen öğrencilerin sadece, % 26’sının İzmirli iken “kendini İzmirli yada İzmir’in bir parçası olarak hissedendenlerin” oranı % 58’e yükselmiştir. Bunu *“İzmir’de çok daha özgür, çok daha mutlu oldukları için kendilerini bu kentte ait hissettikleri”* şeklindeki açıklamaları da çok anlamlı bulunmuştur.

Şüphesiz kente göçle gelenlerin kente entegrasyon süreçlerini kolaylaştıran bu şartlar, İzmirliilerin yaşadıkları kentle kurdukları duygusal bağ ve kentlilik bilincinin geliştirilmesine yönelik çalışmalar adına İzmir’i avantajlı bir konuma taşımaktadır. Ancak aynı çalışmada, İzmir kent sakinlerinin kentle kurdukları bu duygusal bir bağa karşın, yaşadıkları kentle sembolleşmiş pek çok mekânını da aslında yeterince tanımadıkları ortaya çıkmıştır. Sözgelimi kentten en önemli kültürel öğesi olan ve her yıl binlerce turist ağırlayan Efes antik kentinin İzmir’e ilişkin tanımlarda ifade edilme sıklığı % 6’yı geçmemiş ve hazırlanan zihinsel haritalarda % 8 oranında yer bulmuştur. Özetle, ankete dâhil öğrencilerin kendilerini ağırlıkla İzmirli hissettiklerini söylemelerine karşın, kentsel mekân ve sosyo-kültürel geçmişe ilişkin yeterince bilgi sahibi olmadıkları anlaşılmaktadır.

Kentsel yaşam içinde en aktif kitleyi oluşturan üniversite öğrencilerinin İzmir temalı kentsel çevre algısına olumlu- olumsuz yönde etkileyen eden faktörlere gelindiğinde, kentin en sevilen yanları içinde coğrafi çevre avantajları (denizi, iklimi, doğası gibi) ile kentin medeni, özgürlükçü, demokratik duruşu, zengin kültürel çeşitliliği gibi özellikleri öne çıkarılmıştır. Buna karşılık, kente göçle gelen bireyler İzmir'in farklı kültürleri barındırmasını bir zenginlik olarak değerlendirirken, İzmir doğumlular kozmopolit yapıdan rahatsız olduklarını ifade ederek bu anlamda algı farklılıklarının oluştuğu da bir gerçektir. Örneğin, ankete katılan öğrenciler içinde özellikle Doğu ve Güneydoğu Anadolu illerinden gelenler "*kenti güvenli ve özgür olduğu için*" beğendiklerini ifade ederken, İzmir doğumlular kentin bu kozmopolit yapısı nedeniyle "*kentin giderek daha güvensiz bir yere dönüştüğü*" yönünde görüş bildirmişlerdir.

Çalışmada, İzmir'deki üniversite öğrencileri açısından beğenilmeyen yönleri belirlemek için yöneltilen soruya, yine ilk etapta yanıt olarak "*kozmpolit yapı*" denirken, buna ek olarak "*trafik yoğunluğu*", "*çarpık kentleşme*" ve "*çevre kirliliği*" gibi kent sorunları sıkça dile getirilmiştir. Ancak bu sorunların giderilmesinde genç üniversite öğrencilerinin bile sorumlu olarak yerel ve merkezi yönetimi tek adres olarak göstermesi, yine kendilerinin ifadeleri ile "*İzmir'in modern, sosyal, demokratik ve katılımcı kent*" imajına pek de uygun düşmemektedir.

Özetle, İzmir'in 8500 yıl önce başlayan kent serüveninde doğal çevrenin sunmuş olduğu avantajlar ve bu yanının desteği ile hareketlenen ekonomisi ve sosyal yaşamı İzmir'i, sakinleri için hep çekici kılmıştır. Cumhuriyetin kuruluş yıllarına kadar sadece yerli halkın değil "*levanten*" olarak isimlendirilen Avrupalı tüccarlar için de gözde bir kent olan İzmir, 1950'lerden itibaren Türkiye'de kırsal yapının çözülmesi ile özellikle kırsal alandan göç almaya başlamış ve yapay nüfuslanma ile sorunlarıyla birlikte büyümüştür. Bir yanda kentin yerleşik nüfusu diğer yanda göçle beraber farklı sosyo- ekonomik ve kültürel mekânlardan gelmiş insanların aynı merkezde toplanması, İzmir örneğinde hem kentin kültür yelpazesini genişletmiş hem de insanların kentsel çevre algısını farklı biçimlerde etkilemiştir. Sözelimi İzmir doğumlular aşırı göçle meydana gelen "*kozmpolit yapıyı*" tehdit olarak algımlarken, İzmir dışından gelenler çeşitliliği bir zenginlik göstergesi olarak algıladıklarını ve bu durumdan memnun olduklarını ifade etmişlerdir. Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi öğrencileri üzerinden gerçekleştirilen alan çalışması sonuçlarına göre, İzmir'de kalış süresinden, hemşehri profiline, kişisel ve mesleki ilgi alanlarından kişilerin demografik ve sosyo-psikolojik değerlendirmelerine kadar birçok faktörün İzmir kent sakinleri tarafından kentin çok farklı biçimlerde ve önceliklerde algılanmasında etkili olduğu anlaşılmıştır.

Referanslar

- Akurgal, E. (1946), Arkaik ve Klasik Çağlarda İzmir, Belleten X 37, Ankara.
- Aliağaoğlu, A. (2007), "*Davranışsal coğrafyaya bir örnek: öğrenci merkezli Balıkesir şehir imajı*", Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt:17, Sayı:1, Sayfa: 17-44, Elazığ.
- Arslanoğlu R. (1998), *Kent, Kimlik ve Küreselleşme*, Ezgi Kitabevi, Bursa.
- Bilgin N. (1999), "*Bilişsel haritalar-sosyal psikolojide yöntem ve pratik çalışmalar*", Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları No: 91. Ege Üniversitesi Basımevi, Bornova, İzmir.
- Bunting T.E.- Guelke L. (1979), "*Behavioral and perception geography: a critical appraisal*", Annals of Association of American Geographers, 69/3:448-462.
- Erkan, N.-Yenen Z. (2010), "*Yerleşme imaj analizi konusunda bir yöntem : Kastamonu örneği*", Megaron 2010; 5 (2) ; 67-81, İstanbul.
- Gökten, C., Südaş İ. 2011. "*Mental Representations of Australia: A Preliminary Study on Turkish Immigrants*" European Association of Geographers Annual Meeting Athens, Greece (Sözlü bildiri)
- Göregenli M. (2005) *Çevre Psikolojisinde Temel Konular*, Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, No: 130, İzmir.
- Işık, Ş. (2005), "*1995-2000 döneminde İzmir'e yönelik göçler*", Türk Coğrafya Dergisi, sayı 52: 9-16.
- Karadağ, A. (2000), *Kentleşme Süreci, Çevresel Etkileri ve Sorunları ile İzmir*, Egekoop Yay., İzmir.
- Karadağ A.-Koçman A. (2009), "*İzmirlilik bilinci üzerine bir alan araştırması*", İzmirli Olmak Sempozyumu (22-24 Ekim 2009, İzmir), Bildiriler Kitabı, s. 200-225, İzmir Büyükşehir Belediyesi Yay., İzmir.

- Karadağ A.-Turut H.-Miriöğlü G. (2011), "Davranışsal coğrafya yaklaşımı ile İzmir'de kentsel çevre algısı üzerine değerlendirmeler" I. Uluslararası Katılımlı Türk Coğrafya Kongresi Bildiriler Kitabı (Elektronik Cd ortamında), (Sözlü bildiri genişletilmiş özet) Türk Coğrafya Kurumu Yayını, İstanbul.
- Karadağ A.-Turut H.-Miriöğlü G. (2012), "İzmirliilerin İzmir : Kentsel Çevre Algısı Üzerine Bir Alan Araştırması" Uluslararası Türkbilim Dergisi, sayı 10, s. İzmir.
- Lynch, K. (1960), The Image of the City, The M.I.T. Press, London.
- Lynch, K. (2011), Kent İmgesi, Çev. İrem Başaran, Türkiye İş Bankası Kültür Yay., İstanbul.
- Örer G. (1993), İstanbul'un Kentsel Kimliği ve Değişimi, İTÜ Fen Bilimleri Enst. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- Özgüç N. Tümertekin E. (2000), *Coğrafya, Geçmiş, Kavramlar, Coğrafyacılar*, Çantay Kitabevi, İstanbul.
- Özgüç N. Tümertekin E. (2004), *Beşeri Coğrafya: İnsan, Kültür, Mekân*, Çantay Kitabevi, İstanbul.
- Saarinen T. F. (1988), "Centering of mental maps of the World", National Geographic Research, 4/1: 112-127.
- Sevgi C. (1988), *Kentleşme Sürecinde İzmir ve Gecekondular*, İzmir -Konak Bel. Kültür Hiz., Uzman Yayıncılık, İzmir.
- Südaş İ.-Göregenli M. (2009), "Türkiye'nin modernleşme macerasında üniversite öğrencilerinin Avrupa temsilleri", Book of E.U. 12th International Cultural Studies, Symposium, İzmir.
- Südaş İ.-Göregenli M. (2013) "Europe in Mind: Social Representations of Turkey-Europe Relations in Case of Turkish University Students" EUROPEAN JOURNAL OF GEOGRAPHY (Baskıda).
- Südaş, İ. 2012. "Turkey and Europe: Understanding Turkey-Europe Relations in a Historical and Geographical Context" Lecture at Windesheim University. 14.03.2012. Zwolle, The Netherlands (sözlü bildiri)
- Südaş, İ. 2011. "Turkey in/and Europe?" Lecture for Europe- Work in Progress Minor Programme Fontys University of Applied Sciences, Department of Geography. Tilburg, The Netherlands (sözlü bildiri)
- Südaş, İ., Göregenli, M. 2010 "Europe In Mind: Perspectives From University Students On Europe - Turkey Relations" IJAS Conference, 22-25 Kasım 2010, Roma (sözlü bildiri)
- Tunçel H. (2002) "Türk öğrencilerinin zihin haritalarında İslam ülkeleri", Fırat Üniversitesi Sosyal Bil. Derg., 12/2: 83-103.
- Tunçel H. (2008) "Kent mekanının kullanımı : Elazığ Örneği", Ankara Üniversitesi V. Ulusal Coğrafya Sempozyumu (16-17 Ekim 2008), sözlü bildiri, Ankara
- TÜİK (2010) Türkiye Nüfus İstatistikleri, Ankara.